

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie Integracji regionalnej i rozwoju zrównoważonego

(2004/C 241/12)

Dnia 21 stycznia 2003 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny zgodnie z art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego postanowił sporządzić opinię z inicjatywy własnej w sprawie: Integracja regionalna a rozwój zrównoważony

Sekcja ds. Stosunków Zewnętrznych, odpowiedzialna za prace Komitetu w tej dziedzinie, przyjęła swoją opinię 9 marca 2004 r. (sprawozdawca: Dimitris DIMITRIADIS).

Na 409. sesji plenarnej (posiedzenie z dnia 2 czerwca 2004 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 179 głosami za, przy dwu głosach przeciw i pięciu wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

1. Wstęp – Ramy problemowe

1.1 Celem niniejszej opinii jest przyczynienie się do sformułowania zasadniczych elementów systemu, który zapewni uwzględnienie pojęcia rozwoju zrównoważonego w europejskich politykach rozwoju regionalnego wynikających z porozumień międzypaństwowych i regionalnych oraz z programów przyjętych w tej dziedzinie. Znaczenie niniejszej opinii w tym kontekście polega na zawartych w niej propozycjach zmierzających ku temu, by włączenie pojęcia rozwoju zrównoważonego w działania na rzecz integracji regionalnej stało się kluczowym przedmiotem spotkań roboczych zespołów EKES z przedstawicielami krajów rozwijających się i państw partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego. Opinia ma również na celu zasygnalizowanie krajom rozwijającym się i krajom najsłabiej rozwiniętym, że na czekającej je długiej drodze rozwoju gospodarczego nie powinny one powtarzać błędów popełnianych wcześniej przez państwa europejskie, które to błędy drogo kosztowały Europę w jej wysiłkach na rzecz rozwoju zrównoważonego.

1.2 Niniejsza opinia wpisuje się w ramy stosunków zewnętrznych UE z krajami rozwijającymi się i najsłabiej rozwiniętymi oraz z państwami partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego, z którymi utrzymuje ona szczególne stosunki.

1.3 EKES przyjmuje tu definicję rozwoju zrównoważonego, którą przedstawił w swych poprzednich opiniach⁽¹⁾, a która opiera się z kolei na raporcie Komisji Brundtland i na ustaleniach szczytu w Göteborgu. Szczególną uwagę zwrócić należy na fakt, że definicja ta wyróżnia trzy filary rozwoju zrównoważonego: rozwój gospodarczy, poszanowanie środowiska naturalnego i sprawiedliwość społeczną.

1.4 Traktowane łącznie, owe trzy filary, z których żaden wzięty osobno nie wyczerpuje znaczenia ani zakresu pojęcia

⁽¹⁾ Opinia EKES w sprawie przygotowania strategii Unii Europejskiej w dziedzinie rozwoju zrównoważonego, Dz.U. C z 7 sierpnia 2001 r. (wolne tłumaczenie tytułu francuskiego – przyp. tłum.).
Opinia EKES w sprawie zrównoważonego rozwoju Europy, Dz.U. C 48 z 21 lutego 2002 r. (wolne tłumaczenie tytułu francuskiego – przyp. tłum.).
Opinia EKES w sprawie strategii rozwoju zrównoważonego, Dz.U. C 94 z 18 kwietnia 2002 r. (wolne tłumaczenie tytułu francuskiego – przyp. tłum.).
Opinia EKES w sprawie „Strategia lizbońska a rozwój zrównoważony” z 27 lutego 2003 r. (wolne tłumaczenie tytułu francuskiego – przyp. tłum.).

rozwoju zrównoważonego, pozwalają na zidentyfikowanie jego cech funkcjonalnych, których ustalenie jest niezbędne, jeżeli rozwój zrównoważony ma z ogólnego pojęcia teoretycznego stać się instrumentem praktycznego działania.

1.5 Wyodrębnienie tych trzech cech praktycznych rozwoju zrównoważonego stanowi oczywiście nieodzowny etap formułowania polityki, której ma on stanowić podstawową składową. Konieczność ta narzuca się jednak w sposób szczególny w działaniach prowadzonych na rzecz uczynienia z tego pojęcia elementu nierozzerwalnie związanego z integracją regionalną, ponieważ odbywa się ona głównie na mocy konkretnych porozumień i programów międzynarodowych, którym towarzyszą określone działania.

1.6 Integracja regionalna stanowi jedną z sześciu kluczowych dziedzin działania, jakie Państwa Członkowskie i Komisja powierzyły UE w 2000 r. Wraz ze wsparciem polityki makroekonomicznej, zagadnieniami handlu i rozwoju, bezpieczeństwem żywnościowym, zrównoważonym rozwojem obszarów wiejskich i wzmocnieniem potencjału instytucjonalnego tworzy ona strategię wspólnotową mającą na celu zapewnienie skutecznej i konstruktywnej współpracy z krajami rozwijającymi się i najsłabiej rozwiniętymi. Fakt ten został wyraźnie podkreślony na szóstym regionalnym seminarium kół gospodarczych i społecznych AKP-UE.

1.7 Integracja i współpraca regionalna przyczyniają się do włączania krajów rozwijających się w krwioobieg gospodarki światowej i odgrywają decydującą rolę w umacnianiu pokoju i zapobieganiu konfliktom. Uczestniczące w procesach integracyjnych państwa uzyskują ponadto możliwość rozstrzygnięcia sporów transgranicznych, w szczególności dotyczących środowiska naturalnego oraz gospodarowania zasobami naturalnymi.

1.8 Związek łączący integrację regionalną z gospodarowaniem zasobami naturalnymi ukazuje wyraźnie, że musi również istnieć ścisły związek pomiędzy działaniami integracji regionalnej a działaniami na rzecz rozwoju zrównoważonego. Jest to szczególnie istotna zależność, która powinna być również wyraźnie uwzględniana we współpracy na niższym szczeblu między krajami rozwijającymi się i najsłabiej rozwiniętymi oraz krajami partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego.

1.9 Z teoretycznego punktu widzenia pojęcie rozwoju zrównoważonego ma bardzo szeroki zakres w porównaniu z pojęciem integracji regionalnej. Pierwsze stosuje się ogólnie do wszystkich dziedzin życia gospodarczego i społecznego; drugie natomiast dotyczy raczej współpracy gospodarczej prowadzonej za pomocą konkretnych umów i polityki handlowej. Niemniej jednak jedno i drugie ma bezpośredni związek z nowym zglobalizowanym środowiskiem, które zaczęło się kształtować w ostatnich dziesięcioleciach i powoduje radykalne zmiany warunków gospodarczych, społecznych i ekologicznych na całej naszej planecie.

1.10 Należy również podkreślić, że pojęcie rozwoju zrównoważonego występuje głównie w tekstach o charakterze strategicznym, podczas gdy pojęcie integracji regionalnej pojawia się przed wszystkim w dokumentach zawierających programy działania i polityki. Rozwój zrównoważony stanowi zatem wymiar nadrzędny, a nie komplementarny wobec integracji regionalnej - i tak go trzeba rozumieć.

1.11 Jest rzeczą jasną, że zaangażowanie UE na rzecz integracji regionalnej krajów rozwijających się, krajów najsłabiej rozwiniętych oraz państw z partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego wynika z tych samych podstawowych zasad, filozofii i priorytetów, jakie Unia przyjęła dla samej siebie. Rozwój zrównoważony stanowi podstawowy priorytet UE. Mimo jednak że został on uznany za główny cel strategiczny UE, trudno byłoby utrzymywać, że nadano mu w pełni konkretną, praktyczną treść, w szczególności z uwagi na małą liczbę wskaźników ilościowych i jakościowych, jakie zostały zaproponowane dla potrzeb monitorowania realizacji tego celu. Sytuację tę należy traktować jako wyzwanie, któremu trzeba sprostać; w swych poprzednich opiniach EKES wyraźnie stwierdzał, że zamierza walczyć o pełne i skuteczne włączenie aspektów rozwoju zrównoważonego do strategii lizbońskiej. Należy tu w szczególności wymienić opinię z maja 2002 r. w sprawie komunikatu Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Ku światowemu partnerstwu na rzecz rozwoju zrównoważonego”.

1.11.1 Rzecz charakterystyczna, w opinii tej stwierdza Komitet, że globalny rozwój jest dziedziną, w którą UE może wnieść specyficzny wkład, wynikający z jej własnych doświadczeń⁽¹⁾. Tę właśnie wiedzę należy zatem przekazywać za pomocą najbardziej odpowiednich po temu środków krajom najsłabiej rozwiniętym i krajom partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego.

(¹) Opinia EKES w sprawie Komunikatu Komisji dla Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów „Ku światowemu partnerstwu na rzecz rozwoju zrównoważonego” COM(2002) 82 final z dnia 3 lutego 2002. (wolne tłumaczenie tytułu francuskiego – przyp. tłum.).

1.12 Kolejnym kluczowym elementem działań prowadzonych przez UE w celu wspierania strategii rozwoju zrównoważonego poprzez integrację regionalną winno być upowszechnienie przekonania, że warunkiem koniecznym dla rozwoju zrównoważonego jest pokój, bezpieczeństwo i poparcie dla zasad demokracji w regionach dążących do integracji.

2. Integracja regionalna a rozwój zrównoważony w kontekście globalizacji

2.1 W budowaniu systemu, o którym mowa w punkcie 1.1, nie sposób pominąć zglobalizowanego środowiska ostatnich dziesięcioleci, a w szczególności związku pomiędzy regionalnymi porozumieniami o integracji czy regionalnymi umowami handlowymi a Światową Organizacją Handlu (WTO).

2.2 Głównym zadaniem WTO jest liberalizacja handlu międzynarodowego poprzez znoszenie ceł i zniekształcających konkurencję dotacji wewnętrznych i eksportowych oraz usuwanie pozataryfowych barier handlowych. Regionalne porozumienia o rozwoju powinny być zgodne z tym celem i stanowić dodatkowy krok w tym kierunku poprzez równie zdecydowane działania na rzecz restrukturyzacji prowadzone na szczeblu krajowym w celu ograniczenia wewnętrznych barier handlowych. Powinny one zatem zajmować się również takimi tematami jak obniżanie podatków, zmniejszanie niestabilności politycznej i ograniczanie korupcji czy też tworzenie nowych instytucji, wspieranie ich rozwoju lub inne sprawy wewnętrzne. W ten sposób wydadzą się one bowiem bardziej zgodne z wymogami rozwoju zrównoważonego, gdyż pośrednio wpłyną również będą na sferę polityki społecznej i ochrony środowiska.

2.3 Choć nie jest pewne, że owe pośrednie skutki będą zawsze pozytywne, należy przyznać, iż regionalne porozumienia na rzecz rozwoju mogą prowadzić do głębszej integracji niż porozumienia zawarte za pośrednictwem WTO.

2.4 Innym zagadnieniem związanym z rozwojem zrównoważonym i integracją regionalną jest kwestia zagranicznych inwestycji bezpośrednich w krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych.

2.5 Od niedawna inwestycje te kierują się coraz bardziej ku krajom rozwijającym się. Ich strumień zwiększył się ośmiokrotnie w latach 1990-2000, trafiając jednak w przeważającej części do niewielu spośród tych krajów.

2.6 Zagraniczne inwestycje bezpośrednie mogą odegrać ważną rolę w służbie rozwojowi gospodarczego, a zatem zmniejszania ubóstwa, dzięki tworzeniu miejsc pracy, co jest warunkiem niezbędnym rozwojowi zrównoważonego. Jest rzeczą niezaprzeczną, że mogą się one przyczynić w istotny sposób do wzrostu poziomu życia obywateli krajów najsłabiej rozwiniętych i państw partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego. Można wówczas będzie liczyć na to, że proces produkcyjny umożliwi wzrost bogactwa narodowego i poprawę podstawowej infrastruktury dzięki inwestycjom publicznym, które napłyną w ślad za nim.

2.7 Faktem jest jednak, że zagraniczne inwestycje bezpośrednio w krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych mają często na celu przede wszystkim czerpanie korzyści z niskiego kosztu robocizny. W świetle różnych opracowań bardzo prawdopodobne jest, że w wielu przypadkach inwestycje takie są na dłuższą metę szkodliwe zarówno dla rozwoju zrównoważonego, jak i dla integracji regionalnej. Wynika to stąd, że tworzone miejsca pracy nie są związane z produkcją wyrobów i usług opierającą się na zintegrowanej strategii, mającej w szczególności związek z trzema filarami rozwoju zrównoważonego (racjonalność ekonomiczna, poszanowanie środowiska naturalnego, sprawiedliwość społeczna). Choć bowiem niski koszt robocizny pomaga przedsiębiorstwom w osiągnięciu rentowności ekonomicznej, brak podobnych gwarancji, że inwestycje te zostały przemyślane z punktu widzenia środowiska naturalnego i że są słuszne z punktu widzenia społecznego.

2.8 Jest jednak prawdopodobne, w każdym razie teoretycznie, że kraj będący stroną regionalnego porozumienia o rozwoju i otrzymujący o wiele większy strumień inwestycji zagranicznych w porównaniu z innymi państwami tego porozumienia może przeżywać trudności we wprowadzaniu w życie integracji w skali regionu. Sytuacja taka może wynikać z faktu, że napływające inwestycje niekoniecznie będą w pełni spójne z określonymi zasadami współpracy regionalnej z innymi krajami.

2.9 Wskazane byłoby więc zbadanie w sposób bardziej pogłębiony, w miarę możliwości w kategoriach ilościowych i jakościowych, wpływu zagranicznych inwestycji bezpośrednich na rozwój zrównoważony i integrację regionalną krajów rozwijających się. Inaczej mówiąc, inwestycje te nie powinny być oceniane na podstawie rentowności, wyłącznie według kryteriów ekonomiczno-finansowych, ale również pod kątem ich wpływu na środowisko naturalne i tkankę społeczną. Szczególną uwagę należałoby zwrócić na zbadanie roli przedsiębiorstw, w szczególności w celu stymulowania ich odpowiedzialności społecznej.

3. Strategia i jej wdrażanie na szczeblu Unii Europejskiej

3.1 Trudno zaprzeczyć, że UE ma wolę działania na rzecz integracji regionalnej zgodnej z wymogami rozwoju zrównoważonego. Skoro podejście takie uznane zostało za zasadniczą dźwignię wzrostu, logiczną tego konsekwencją winno być – zwłaszcza w krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych – podjęcie wysiłków w celu uwzględnienia aspektów rozwoju zrównoważonego w opracowywanych tam modelach rozwoju, aby nie trzeba było ich zmieniać ponieważ się z powodu pominięcia tego wymiaru. Ważne i niezbędne jest jednak przełożenie tego zamiaru na konkretne działania w krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych. Determinującą rolę odgrywają w tym względzie polityki branżowe.

3.2 Pojęcie rozwoju zrównoważonego może zostać skutecznie wprowadzone do działań integracji regionalnej tylko poprzez konkretne polityki branżowe, gdyż to one wyznaczają na szczeblu operacyjnym działania mające na celu wprowadzanie w życie konkretnych celów. W związku z tym należy sporządzić listę tematów mogących stanowić przedmiot konkretnie określonych branżowych polityk integracji regionalnej i rozwoju zrównoważonego. Rozumowanie to opiera się

między innymi na wnioskach z Międzynarodowej Konferencji na rzecz Rozwoju Zrównoważonego w Johannesburgu, podczas której UE starała się zachęcić wspólnotę międzynarodową do podejmowania szeregu konkretnych działań operacyjnych służących rozwojowi zrównoważonemu, nie osiągając jednak spodziewanego sukcesu z uwagi na reakcje innych państw.

3.3 Powstanie tej listy zagadnień powinno stanowić efekt wyczerpującego dialogu ze zorganizowanymi uczestnikami społeczeństwa obywatelskiego. Dialog ten powinien odbywać się w ramach czasowych umożliwiających podjęcie wszystkich istotnych tematów, a z drugiej strony gwarantujących skuteczność całości przedsięwzięcia. Inaczej mówiąc, trzeba będzie przyjąć w jego przypadku terminy niezbyt krótkie, aby go nie ograniczać, ani nadmiernie długie. Operację może znacznie ułatwić udzielenie wsparcia opracowaniu lokalnych Agend 21 w krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych oraz w państwach partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego. Chodzi tu o programy działania na rzecz rozwoju zrównoważonego prowadzone na szczeblu lokalnym (gminy, miasta itp.). Są one opracowywane przed wszystkim przez władze lokalne, w ścisłej współpracy ze wszystkimi potencjalnie zainteresowanymi stronami i ze znacznym udziałem zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego. Ich wprowadzanie popierane jest przez Program NZ ds. Ochrony Środowiska i zostało rozpoczęte najazutrz po konferencji w Rio de Janeiro na temat środowiska naturalnego w 1992 r. W procesie przygotowywania tych dokumentów należy nadać priorytet rozwojowi zrównoważonemu wsi, który UE wspiera również w ramach wprowadzanych przez Państwa Członkowskie krajowych strategii rozwoju.

3.4 W oparciu o te rozważania proponujemy rozpatrzenie przedstawionych poniżej zagadnień jako pierwszego zestawu ze wspomnianej listy tematów, którą będzie można uzupełniać dzięki wymianie poglądów ze społeczeństwem obywatelskim, jak to zresztą również przewiduje program roboczy Sekcji ds. Stosunków Zewnętrznych na 2003 r. Cała ta grupa tematów proponowanych do stworzenia podstawy porządku dnia opiera się na trzech filarach rozwoju zrównoważonego, to jest na rozwoju gospodarczym, sprawiedliwości społecznej i poszanowaniu środowiska naturalnego.

4. Filar „rozwój gospodarczy”

4.1 Polityka rozwoju obszarów wiejskich

4.1.1 Znaczna część PKB krajów rozwijających się i krajów najsłabiej rozwiniętych jest uzależniona od rolnictwa. EKES pragnie w związku z tym przypomnieć, że Unia Europejska podejmowała już wiele inicjatyw na rzecz rozwoju wymiany handlowej z tymi krajami (tzw. inicjatywa „wszystko oprócz broni”). Unia Europejska jest również największym importerskim produktów rolno-spożywczych z krajów najsłabiej rozwiniętych. Nie zmienia to faktu, że porozumienia dotyczące produktów rolnych stanowią jedną z podstaw integracji regionalnej. Zważywszy, że dominujące w świecie modele prowadzenia działalności rolniczej dalekie są od spełniania wymogów rozwoju zrównoważonego, trzeba podjąć wszelkie niezbędne działania w celu wspierania praktyk rolniczych zgodnych z tymi

wymogami w państwach, które uczestniczą lub będą uczestniczyły w procesach integracji regionalnej; chodzi mianowicie o bezpieczeństwo żywności, lepsze gospodarowanie zużywanymi zasobami wody oraz urodzajnością gleby. Należy również zauważyć, że w krajach rozwijających się i w krajach najsłabiej rozwiniętych niezbędny jest przełom jakościowy w produkcji rolnej, który zredukuje liczbę obywateli żyjących poniżej progu ubóstwa. W związku z tym metody uprawy do zastosowania w celu zwiększenia produkcji rolnej powinny opierać się na wypróbowanych technikach, gwarantujących zgodność tego przedsięwzięcia z zasadami rozwoju zrównoważonego.

4.1.2 Odnośnie tego punktu podkreślić należy, że w dziedzinie tradycji rolniczych niezwykle cenna w procesie integracji regionalnej może się okazać tzw. rodzima wiedza techniczna, to znaczy wiedza właściwa lokalnej ludności. Na ogół wiedza ta wiąże się z ekologicznymi sposobami gospodarowania, gdyż wynika z odwiecznego porozumienia człowieka z przyrodą. W wielu przypadkach ulega ona zapomnieniu, a związane z nią zwyczaje ustąpiły praktycznie miejsca innym, mniej pożądanym z punktu widzenia zrównoważonego rozwoju. Zanik ten wynika z decyzji przyjęcia zachodniego modelu modernizacji rolnictwa, podjętej pochopnie przez wiele krajów rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych, ale również z nacisków wywieranych przez kraje Zachodu na te państwa, aby otworzyły swoje rynki na metody pracy nie sprzyjające zrównoważonemu rozwojowi rolnictwa. W związku z tym integracja regionalna może dostarczyć krajom, które w niej uczestniczą, doskonałej okazji do wymiany wiedzy w dziedzinie metod rolnictwa zgodnego z zasadami rozwoju zrównoważonego. Jako przykład rodzimej wiedzy technicznej wymienić można nawozy na bazie przetworzonych resztek produktów rolnych, które zostały prawie całkowicie wyparte przez nawozy chemiczne. Przyznać należy oczywiście, że przy dostępności odpowiedniej technologii bardziej rentowne finansowo jest produkowanie tych ostatnich niż nawozów pochodzących z przetwarzania surowców wtórnych, ale trudności te można przezwyciężyć dzięki nowatorskim technikom.

4.1.3 Praktyki stosowane aktualnie w produkcji rolnej krajów rozwiniętych ujawniły swoje ograniczenia. Coraz bardziej rozprzestrzeniają się rolnictwo ekologiczne i tendencja do zmniejszania zużycia nawozów i środków ochrony roślin. Zmiana ta nie jest tylko i wyłącznie związana z koniecznością ograniczenia szkodliwości działalności rolniczej dla środowiska naturalnego, ale również wynika z czysto finansowych względów. Udowodniono bowiem, że wysoki koszt nadmiernego korzystania z nawozów azotowych równoważy w dużej mierze osiągnięte dzięki nim zyski ze zwiększenia produkcji rolnej. Przesłanie, jakie należy przekazać krajom rozwijającym się i najsłabiej rozwiniętym, jest zatem takie, że niekoniecznie należy zastępować metody tradycyjne metodami nowoczesnymi, które okazały się niewłaściwe z punktu widzenia zarówno środowiska naturalnego, jak i rachunku ekonomicznego.

4.1.4 W kwestii rozwoju wsi EKES pragnie zwrócić uwagę na szkodliwe skutki trwającej w wielu z tych krajów masowej migracji ze wsi do miast. Należałoby więc popierać wszelkie działania mające na celu zatrzymanie ludności wiejskiej na miejscu poprzez upowszechnianie nowych form działalności

komplementarnych w stosunku do rolnictwa oraz poprzez wymianę doświadczeń.

4.2 Polityka w dziedzinie leśnictwa

4.2.1 Leśnictwo odgrywa znaczącą rolę w życiu gospodarczym, ale również społecznym, wielu państw rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych. W tej dziedzinie integracja regionalna powinna się zająć problematyką kompleksów leśnych, które z natury swej nie znają granic, a w związku z tym również i koniecznością zgodnego z zasadami rozwoju zrównoważonego gospodarowania zasobami leśnymi, które stanowią przykład odnawialnego bogactwa naturalnego.

4.2.2 Szczególny nacisk położyć należy na tworzenie zgodnych z międzynarodowymi normami krajowych i regionalnych systemów certyfikacji, umożliwiających poświadczanie zgodności sposobów pozyskiwania produktów leśnych - a przede wszystkim drewna - z wymogami rozwoju zrównoważonego.

4.3 Polityka w dziedzinie transportu

4.3.1 Istnienie międzynarodowych sieci transportowych stanowi warunek sine qua non integracji regionalnej. Jednocześnie związana z nimi infrastruktura grozi degradacją lub wręcz całkowitym zniszczeniem zasobów naturalnych. Należy więc przyjąć odpowiednią politykę oraz wdrożyć mechanizmy kontrolne gwarantujące, że korzyści dla integracji regionalnej wynikające z międzynarodowych szlaków transportowych nie zostaną zniweczone przez szkody, jakie wyrządzą one środowisku.

4.4 Polityka w dziedzinie turystyki

4.4.1 Turystyka stanowi najbardziej wymowny przykład wymiany wszechstronnej - gospodarczej, społecznej i kulturalnej - i ze swej natury międzynarodowej. Kraje rozwijające się i najsłabiej rozwinięte, które uczestniczą w procesach integracji regionalnej, mogą czerpać z rozwoju tego sektora ogromne korzyści, przy czym celem jest zrównoważone rozwijanie turystyki dzięki działaniom na rzecz integracji regionalnej w tej dziedzinie. Środkiem do osiągnięcia takiego wyniku będzie korzystanie z międzynarodowych i skoordynowanych programów mających na celu zróżnicowanie produktów turystycznych i opracowanie ich nowych form, takich jak ekoturystyka, turystyka kulturalna itp.

4.4.2 Należy tu podkreślić, że różnicowanie oferty turystycznej i nowe formy turystyki powinny być wprowadzane na bazie dobrych praktyk dostosowanych do lokalnej sytuacji każdego kraju. UE powinna ponadto bardziej energicznie wspierać działania na rzecz rozwoju tych nowych typów turystyki w krajach rozwijających się, krajach najsłabiej rozwiniętych i państwach partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego, szczególnie w drodze współdziałania pomiędzy sektorem publicznym i prywatnym, w celu wypracowania know-how w tej dziedzinie. Wsparcie to jest konieczne, ponieważ różnicowanie produktów i wprowadzanie ich nowych form nie stanowi konkurencji dla klasycznej działalności turystycznej, a zatem nieuzasadnione jest przekonanie, że nie inicjatywy te nie mogą liczyć na pomoc ani zachęty.

4.5 Polityka w sektorze rybołówstwa

4.5.1 Po długich negocjacjach UE udało się wprowadzić wspólną politykę w sektorze rybołówstwa. Zasoby morskie również nie znają granic fizycznych. Basen Morza Śródziemnego i Atlantyk są eksploatowane przez szereg krajów nie należących do UE, z których wiele, a wśród nich kraje rozwijające się i kraje najsłabiej rozwinięte, nie jest zobowiązanych do przestrzegania metod zgodnych z wymogami rozwoju zrównoważonego.

4.5.2 W procesie przetwarzania produktów morza uczestniczy wiele krajów i struktur współpracy regionalnej. Z tego względu zapewnione powinno być przestrzeganie zgodnych z zasadami rozwoju zrównoważonego metod połowu poprzez wprowadzanie inicjatyw i programów mających na celu integrację na szczeblu regionalnym, w szczególności porozumień Północ-Południe, ale również porozumień pomiędzy krajami Południa.

4.6 Polityka w sektorze energii

4.6.1 Unia Europejska przyjęła Zieloną Księgę w sprawie bezpieczeństwa energetycznego, w której dużo miejsca zajmują zagadnienia ochrony środowiska naturalnego. Zważywszy istniejące w UE ścisłe powiązanie polityki w dziedzinie zasobów energetycznych z rozwojem zrównoważonym, strategię integracji regionalnej powinny również obejmować politykę i działania dotyczące branży energetycznej. Sytuacja jest tu dość skomplikowana, ponieważ wiele krajów rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych, a także państw partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego, posiada znaczne zasoby ropy naftowej, która stanowi dla UE główne źródło energii i której zużycie Unia postanowiła znacznie obniżyć, w szczególności na podstawie zobowiązań dotyczących emisji gazów cieplarnianych (protokół z Kioto).

4.6.2 Wśród tematów uwypuklonych z racji ich zasadniczego znaczenia dla rozwoju zrównoważonego w krajach rozwijających się, krajach najsłabiej rozwiniętych i krajach partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego znajduje się rozwój infrastruktury energetycznej na wsi. Ze względu na wagę tego problemu, ale również na strategiczny cel wspólnotowy lepszego gospodarowania energią i dostosowania tej branży do wymogów rozwoju zrównoważonego, rozwój infrastruktury energetycznej powinien się odbywać w taki sposób, aby wynikające z niego korzyści ekonomiczne nie godziły w środowisko naturalne i spójność społeczną.

4.7 Branże gospodarki, o których była mowa powyżej, nie są bynajmniej jedynymi, w których mechanizmy integracji regionalnej powinny opierać się na logice rozwoju zrównoważonego. Należy w nich widzieć sektory przewodnie, które będą odgrywały rolę napędową dla innych dziedzin działalności gospodarczej. W branżach tych porozumienia handlowe i programy pomocowe funkcjonować powinny w sposób modelowy, opierając się jednocześnie na procedurach planowania uwzględniających udział czynnika społecznego.

5. Filar „sprawiedliwość społeczna”

5.1 Żadne próby integracji regionalnej, bez względu na ich charakter, nie mogą gwarantować powodzenia na dłuższą metę, jeśli nie będą oparte na edukacji i kształceniu usta-

wicznym. Zrównoważony rozwój w dziedzinie edukacji powinien stanowić podstawową składową planów integracji regionalnej. Tylko dobre wykształcenie przyszłych obywateli może zagwarantować trwałość osiągnięć w dziedzinie integracji regionalnej.

5.2 Zważywszy, że w wielu krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych kobieta nie zajmuje należnego jej miejsca w polityce rozwoju zrównoważonego, plany integracji regionalnej powinny nie tylko zwalczać wszelkie przypadki wykluczenia społecznego kobiet, ale również uwzględniać specyficzną rolę, jaką odgrywają one w wymianie międzynarodowej. Dlatego powinny one w szczególności wspierać zmiany w sposobie podejścia do zagadnień związanych z relacjami pomiędzy kobietami i mężczyznami oraz wspierać struktury i mechanizmy, które, w płaszczyźnie politycznej, prawnej i rodzinnej, będą się przyczyniały do zniesienia ewentualnej dyskryminacji ze względu na płeć.

5.3 Integracja regionalna nie powinna w żadnym razie osłabiać tożsamości kulturalnej krajów rozwijających się. Wręcz przeciwnie - jej procesy powinny uwzględniać specyfikę kulturalną, mieć na celu wymianę w tej dziedzinie i wspierać prawa mniejszościowych grup kulturowych. Dążeniu do zachowania tej specyfiki kulturowej towarzyszyć winno bezwzględnie poszanowanie praw jednostki i zasad demokracji, równości szans i absolutne wyrzeczenie się wszelkiej dyskryminacji opartej na kryteriach społecznych czy rasowych.

5.4 Kolejnym istotnym postulatem jest, by pracownicy mogli uczestniczyć na równych prawach w podejmowaniu decyzji związanych z integracją regionalną i rozwojem zrównoważonym. Jednym z najważniejszych celów integracji regionalnej jest oczywiście tworzenie nowych miejsc pracy. Aktywny udział pracowników i ich organizacji w przygotowywaniu tych inicjatyw może przyczynić się w istotny sposób do zrealizowania ich celów w zakresie zatrudnienia, ale także do osłabienia szkodliwych skutków, jakie mogłyby to powodować dla środowiska naturalnego. Zważywszy, że są oni również świadomymi obywatelami społeczności, które integracja regionalna ma objąć działaniami prorozwojowymi, pracownicy powinni móc wyrażać swoje stanowisko w tej dziedzinie i mieć bezpośrednią reprezentację, podobnie jak producenci i konsumenci produktów i usług związanych z tymi programami.

5.5 Szereg organizacji pozarządowych z krajów rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych zadeklarowało wolę energicznego wspierania inicjatyw na rzecz rozwoju zrównoważonego. Kilka z nich podjęło już nawet konkretne działania. W związku z tym powinny one uczestniczyć w wysiłkach na rzecz włączenia rozwoju zrównoważonego do programów integracji regionalnej i należy im to umożliwiać poprzez istniejące kanały komunikacji społeczeństwa obywatelskiego.

5.6 Powodzenie całego przedsięwzięcia zależy przede wszystkim od wypracowania skutecznych i odpowiedzialnych instytucji, wyposażonych w niezbędne uprawnienia do wspierania strategii i polityki, jakich wymaga rozwój zrównoważony. Należy więc nadać priorytet polityce realizacji programów wzmocnienia potencjału instytucjonalnego na szczeblu lokalnym i regionalnym w krajach rozwijających się, krajach najsłabiej rozwiniętych i państwach partnerstwa europejsko-śródziemnomorskiego.

6. Filar „Poszanowanie środowiska naturalnego”

6.1 Strefy geograficzne, których dotyczą działania integracji regionalnej, obejmują kraje o znacznych zasobach wodnych. Gospodarowanie tymi zasobami stanowi zresztą przedmiot napięć pomiędzy niektórymi państwami. Zagwarantowanie zgodnego z zasadami rozwoju zrównoważonego gospodarowania transgranicznymi zasobami wód winno stanowić podstawowy priorytet procesów integracji regionalnej. Nie do pomyślenia jest zawarcie jakiegokolwiek porozumienia o integracji regionalnej, bez względu na to czy miałyby ono charakter handlowy, gospodarczy czy inny, pomiędzy krajami, które nie przestrzegają prawa każdej jednostki do wystarczającego pod względem ilościowym i jakościowym zaopatrzenia w wodę.

6.2 Rozumie się samo przez się, że gospodarowaniu transgranicznymi zasobami wody towarzyszyć powinno odpowiedzialne zarządzanie nimi na szczeblu krajowym. Należy w tym względzie promować w krajach rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych oraz w państwach partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego dyrektywę Komisji 60/2000⁽¹⁾ dotyczącą gospodarki wodnej, która przewiduje zintegrowane ramy zarządzania i może służyć, odnośnie aspektów technicznych, za podstawę do tworzenia polityki w tej dziedzinie.

6.3 Zarządzanie obszarami chronionymi stanowi również poważne wyzwanie, ponieważ istnieje w tej dziedzinie wiele przykładów transgranicznych obszarów chronionych, ale również i napięć na granicach. Jako że na obszarach tych rozwijanych jest wiele działań gospodarczych, jasne jest, że porozumienia o integracji regionalnej mają bezpośredni wpływ na gospodarowanie nimi. Trzeba zatem zatroszczyć się w szczególności o zgodne z zasadami rozwoju zrównoważonego zarządzanie terenami chronionymi.

6.3.1 Zarządzanie obszarami chronionymi winno odbywać się przez kompleksowe plany oparte na wnikliwej analizie z punktu widzenia trzech filarów rozwoju zrównoważonego (gospodarczego, związanego z naturalnym środowiskiem i społecznego) i zakładające konkretne, realistyczne działania praktyczne, obejmujące również wymiar współpracy regionalnej.

6.4 UE jest w trakcie tworzenia w obrębie krajów, które wchodzi w jej skład, sieci obszarów chronionych mającej na celu zachowanie różnorodności biologicznej (Natura 2000). Doświadczenie, jakim dysponują w tej dziedzinie Państwa Członkowskie, powinno być przekazywane krajom rozwijającym się i krajom najsłabiej rozwiniętym. Trzeba zatem wspierać wzmacnianie potencjału instytucjonalnego związanego z zarządzaniem obszarami chronionymi i ochroną różnorodności biologicznej. Jednym ze środków, które mogłyby się bezpośrednio przyczynić do tego celu, mogłyby być zaproszenie przez Komisję i Państwa Członkowskie obserwatorów z tych krajów do udziału w seminariach biogeograficznych (w szczególności dotyczących strefy śródziemnomorskiej).

6.5 Regiony nadbrzeżne zaliczają się do głównych ośrodków wzrostu gospodarczego. Każdy proces integracji regionalnej siłą rzeczy obejmuje kwestie wpływające bezpośrednio lub pośrednio na strefy przybrzeżne. Biorąc pod uwagę

zróżnicowanie tych ekosystemów, jak też prowadzoną na ich terenie działalność gospodarczą, należałoby wykorzystać integrację regionalną do działań na rzecz zgodnego z zasadami rozwoju zrównoważonego gospodarowania nimi. W tej dziedzinie EKES wspiera wprowadzanie w strefach przybrzeżnych opracowanych przez Komisję zintegrowanych metod gospodarowania.

6.6 Innym zagadnieniem nabierającym szczególnego znaczenia jest sprawa gospodarowania zasobami dzikiej fauny i flory oraz ścisła kontrola handlu dzikimi gatunkami zwierząt i roślin. W tym punkcie EKES popiera jak najściślejsze przestrzeganie konwencji CITES oraz wspieranie jego upowszechniania w jak największej liczbie krajów.

6.7 Należy również zwrócić uwagę na poważne problemy związane z narastającą groźbą pustynnienia w wielu państwach partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego. Wzrost tego zagrożenia w wielu regionach tych państw nie tylko niesie z sobą degradację środowiska naturalnego, ale również szkodzi lokalnym gospodarkom, utrudniając działalność gospodarczą. Należy zatem pomóc krajom partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego w rozwijaniu współpracy regionalnej, dzięki której zostaną opracowane konkretne działania na rzecz osłabienia tego zagrożenia.

7. Środki działania i praktyka

7.1 Przedstawione powyżej podstawowe zasady włączenia wymiaru rozwoju zrównoważonego w działania integracji regionalnej wymagają wdrożenia konkretnych środków i praktyk, które pomogą krajom rozwijającym się i krajom najsłabiej rozwiniętym uwzględnić wymogi rozwoju zrównoważonego w procesach integracji w skali regionów globu, stwarzając jednocześnie możliwość śledzenia postępów, jakie się dokonują pod tym względem w tych państwach oraz w państwach partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego. W procesie rozwijania tych środków i praktyk główne znaczenie ma udział społeczeństwa w ich planowaniu i dbałość o wypracowania jak najlepszych form zarządzania.

7.2 Za pośrednictwem swych służb pomocy zagranicznej UE opracowała już i wprowadziła w życie programy rozwoju przeznaczone dla krajów rozwijających się i najsłabiej rozwiniętych (MEDA, ALA, CARDS itp.); w programach tych już na etapie prac koncepcyjnych uwzględniono aspekty rozwoju zrównoważonego. Nie przyniosły one jak dotąd efektów zgodnych z ambitnymi celami, jakie wyznaczyła sobie Unia. Niemniej jednak mogą się przyczynić do upowszechnienia przekonania, że integracja regionalna powinna obejmować pojęcie rozwoju zrównoważonego.

7.3 Szczególną uwagę zwrócić należy na system współpracy europejsko-śroziemnomorskiej. Strategia współpracy europejsko-śroziemnomorskiej stanowi dziedzinę priorytetową w stosunkach zewnętrznych UE, a głównym instrumentem jej realizacji jest program MEDA. Kolejnym kluczowym narzędziem realizacji tej polityki w dziedzinie środowiska naturalnego i rozwoju zrównoważonego jest program SMAP.

⁽¹⁾ Dyrektywa 2000/60/WE ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej.

7.4 Program MEDA nie przyniósł do tej pory oczekiwanych wyników. Choć budżet MEDA II uznać należy za co najmniej zadowalający, ciągle nie udało się osiągnąć celów ustalonych w momencie jego uruchomienia. Co do programu SMAP, to pomimo szeregu osiągnięć w postaci inicjatyw podjętych na rzecz rozwoju zrównoważonego, nie gwarantuje on ciągłości niezbędnej dla doprowadzenia ich do końca. Mimo że trudno realizować konkretne działania w ramach wyżej wymienionych programów ze względu na brak niezbędnej współpracy pomiędzy krajami będącymi ich adresatami, UE, a w szczególności Komisja, będą musiały dołożyć większych starań w celu zmobilizowania głównych beneficjentów. Zdaniem EKES Komisja powinna zbadać możliwość finansowania bardziej elastycznych mechanizmów, w ramach których zapewniony zostałby udział nie tylko organów publicznych, gwarantujących zaangażowanie władz krajowych beneficjentów tych programów, ale również podmiotów prywatnych, które działać będą na rzecz transferu wiedzy technicznej do tych państw.

7.5 Co się tyczy monitorowania postępów czynionych przez kraje rozwijające się, kraje najsłabiej rozwinięte i państwa partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego na drodze do wpisania rozwoju zrównoważonego w integrację regionalną, należy podkreślić szczególne znaczenie, jakie ma prowadzenie analiz oddziaływania na rozwój zrównoważony. W kwestii tej EKES popiera stanowisko Rady dotyczące sporządzenia analizy oddziaływania umów o wolnym handlu na rozwój zrównoważony. Pogląd ten został ponownie wyrażony w maju 2003 r. podczas konferencji podsumowującej półmetek partnerstwa europejsko-śroziemnomorskiego na Krecie.

7.6 Wyniki krajów podejmujących eksperyment integracji regionalnej należy również oceniać za pomocą wskaźników rozwoju zrównoważonego, które są obecnie powszechnie akceptowane i zaczęły być używane w Państwach Członkowskich UE. Mimo że znajdują się one jeszcze w początkowym stadium rozwoju i stosowania, należy uznać je za *modus vivendi* dostarczający odpowiednich narzędzi do oceny wyników osiągniętych przez każde państwo.

7.7 Do tematów wymagających uważnego przeanalizowania przy ocenie wyników krajów, w których są wdrażane programy rozwoju regionalnego, należy zaliczyć również dublowanie działań w krajach uczestniczących w kilku porozumieniach o integracji regionalnej. Szereg krajów rozwijających się i najmniej rozwiniętych jest stronami wielu porozumień tego typu. Sytuacja taka może prowadzić do osłabienia skuteczności działań i niesie ze sobą ryzyko roztrwonienia środków. Jednym z głównych celów uwzględnienia rozwoju zrównoważonego w wysiłkach na rzecz integracji regionalnej powinno być pominięcie wszelkich niepożądanych efektów takich okoliczności.

7.8 Co się tyczy finansowania rozwoju zrównoważonego w ramach programów integracji regionalnej, EKES podtrzymuje consensus z Monterrey dotyczący finansowania rozwoju, który przewiduje stały wzrost ilości środków przydzielanych na rozwój zrównoważony⁽¹⁾ oraz wzrost mobilności i skuteczności wykorzystania środków finansowych, tak by spełnione

zostały warunki wymagane do osiągnięcia celów wyznaczonych na szczeblu globalnym. Cele te, które są również powtórzone w tzw. deklaracji milenijnej⁽²⁾, obejmują ograniczenie ubóstwa, poprawę warunków socjalnych, podniesienie poziomu życia i ochronę środowiska naturalnego; stanowią one mają pierwszy krok do tego, aby dwudziesty pierwszy wiek stał się – zgodnie z oczekiwaniami – wiekiem rozwoju dla wszystkich.

8. Uwagi końcowe

8.1 Jak już wspomniano we wstępie do niniejszej opinii, rozwój zrównoważony jest i powinien być traktowany jako problematyka nadrzędna a nie komplementarna w stosunku do integracji regionalnej. Choć zagadnienie to nie jest rzecz jasna proste, nie należy jednak bynajmniej uznawać go za nierozwiązywalne. Nadając swoim działaniom taki kierunek, Unia Europejska może uzyskać konkretne wyniki. Poprzez swoje programy współpracy na rzecz rozwoju nie tylko udziela ona pomocy krajom rozwijającym się i najsłabiej rozwiniętych, ale również przekazuje im szereg treści kulturowych, politycznych i społecznych, których wspólnym mianownikiem może być pojęcie rozwoju zrównoważonego, a integracja regionalna jest jednym ze środków ich realizacji.

8.2 Podejmując te inicjatywy Unia Europejska powinna wziąć sobie w szczególności do serca współpracę międzynarodową. Należy tu w szczególności wymienić współpracę z Narodami Zjednoczonymi.

8.3 Stosunki, jakie ONZ utrzymuje z Unią Europejską, rozwijały się stopniowo na bazie sieci bardzo zróżnicowanej współpracy. Są one silne i obejmują niemal wszystkie dziedziny stosunków zewnętrznych. Dalsze ich rozwijanie stanowi strategiczny priorytet dla Unii Europejskiej, Państw Członkowskich i Komisji.

8.4 Tematyka integracji regionalnej i rozwoju zrównoważonego stanowi szczególnie odpowiednią płaszczyznę umacniania stosunków UE - ONZ. Uznając z jednej strony strategiczną opcję Narodów Zjednoczonych na rzecz rozwoju zrównoważonego oraz doświadczenia, jakie organizacja ta zgromadziła w tej dziedzinie, a z drugiej strony doświadczenie i umiejętności wypracowane przez Unię Europejską w sferze integracji regionalnej, EKES zaleca, aby obydwie instytucje ustanowiły wspólne mechanizmy współpracy w finansowaniu działań związanych z obiema tymi dziedzinami.

8.5 Unia Europejska dawała już wyraz swej woli nawiązania takiej współpracy w deklaracji Rady i Komisji z listopada 2000 r. w sprawie polityki rozwoju Unii Europejskiej, w komunikacie Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego zatytułowanym „Budowa skutecznego partnerstwa z Narodami Zjednoczonymi w dziedzinie rozwoju i spraw humanitarnych” (COM(2001) 231 final, 2 maja 2001 r.).

⁽¹⁾ Organizacja Narodów Zjednoczonych, Raport Międzynarodowej Konferencji Finansowania Rozwoju, Monterrey, 18-22 marca 2002 r., A/CONF.198/11.

⁽²⁾ Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych, Zgromadzenie Milenijne Narodów Zjednoczonych, Zgromadzenie Ogólne NZ, A/55/L.2.

8.6 W dziedzinie integracji regionalnej wspólnotowe programy współpracy, a w szczególności programy dotyczące integracji regionalnej z krajami rozwijającymi się lub krajami najsłabiej rozwiniętymi, powinny nadawać bardzo duże znaczenie aspektom rozwoju zrównoważonego we wszystkich jego wymiarach - gospodarczym, społecznym i ekologicznym.

EKES może w tym kontekście wnieść bardzo znaczący wkład w osiągnięcie celu tych działań, gdyż spośród organów instytucjonalnych UE dysponuje on w tej dziedzinie szczególnymi kompetencjami i jest w stanie wprowadzić tę tematykę na forum dyskusji w kręgach społeczeństwa obywatelskiego.

Bruksela, 2 czerwca 2004 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Roger BRIESCH

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie Propozycji dyrektywy Rady wprowadzającej zasadę równego traktowania kobiet i mężczyzn w dostępie do towarów i usług oraz do dostaw towarów i usług

COM(2003) 657 final – 2003/0265(CNS)

(2004/C 241/13)

Dnia 31 marca 2004 r. Europejski Komitet Ekonomiczno – Społeczny postanowił sporządzić opinię z własnej inicjatywy, zgodnie z art. 29 ust. 2 Regulaminu, w sprawie propozycji dyrektywy Rady wprowadzającej zasadę równego traktowania kobiet i mężczyzn w dostępie do towarów i usług oraz do dostaw towarów i usług

Sekcja ds. Zatrudnienia, Spraw Społecznych i Obywatelskich, która była odpowiedzialna za przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 5 maja 2004 r. Sprawozdawcą była Claire Carroll.

Na 409. sesji plenarnej (posiedzenie w dniu 2 i 3 czerwca 2004 r.), Europejski Komitet Ekonomiczno – Społeczny przyjął następującą opinię stosunkiem 120 głosów za, 49 głosów przeciw, przy 15 głosach wstrzymujących się.

1. Podstawy prawne, treść i zakres propozycji

1.1 Propozycja Komisji opiera się na artykule 13 ust. 1 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, który stanowił już podstawę dla dyrektyw zwalczających dyskryminację w zakresie zatrudnienia lub pracy ze względu na religię lub przekonania, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną⁽¹⁾, jak i w odniesieniu do zarówno zatrudnienia i pracy oraz dostępu do towarów i usług oraz do dostaw towarów i usług bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne⁽²⁾

1.2 Proponowana dyrektywa stwarza podstawę do zwalczania dyskryminacji płciowej w dostępie do towarów i usług oraz do dostaw towarów i usług w celu wdrożenia w życie w państwach członkowskich zasady równego traktowania mężczyzn i kobiet. Dyrektywa nie działa wstecz.

1.2.1 Zabroniona jest bezpośrednia i pośrednia dyskryminacja płciowa, w tym dyskryminowanie kobiet z powodu ciąży

⁽¹⁾ Dyrektywa Rady 2000/78/WE z 27 listopada 2000r. ustanawiająca ogólne warunki ramowe równego traktowania w zakresie zatrudnienia i pracy.

⁽²⁾ Dyrektywa Rady 2000/43/WE z 29 czerwca 2000r. wprowadzająca w życie zasadę równego traktowania osób bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne.

i macierzyństwa. Molestowanie, w tym molestowanie seksualne, zgodnie z propozycją, uważa się za dyskryminację ze względu na płeć i dlatego też jest ono zabronione. Zakazuje się uzależniania decyzji dotyczącej danej osoby od tego, czy odrzuca ona takie traktowanie, czy też mu się poddaje. Podżeganie do dyskryminacji jest również uważane za dyskryminację w rozumieniu dyrektywy.

1.3 Zakres propozycji jest szeroki, choć ma on też pewne znaczące ograniczenia. Zasadniczo obejmuje ona dostęp do towarów i usług oraz do dostaw towarów i usług ogólnodostępnych, w tym mieszkań. Dotyczy zarówno sektora państwowego, jak i prywatnego, w tym instytucji publicznych. Nie są nią objęte transakcje o czysto prywatnym charakterze, jak na przykład wynajęcie domu letniskowego członkowi rodziny lub wynajęcie pokoju w prywatnym domu.